

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ח ד' קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 185

מסכת סנהדרין פ"ח-צ"ד

בס"ד, ג' טבת תשס"ג

השבוע בגליון

■ אין לסרב לתפקיד ציבורי
■ תלמיד חכם שהתבקש לעסוק בצורכי ציבור
■ כתיבת ספרים בעולם שם

■ שתי תחיות המתים יהיו
■ קבורת המת כשרגליו מכוונת כנגד שער בית הקברות

■ האם נוהג דין "נביא שקר" בימינו?
■ כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא
■ למה קברו את המת כשמקל בידו

דבר העורך

מצווה גוררת מצווה

הכל התחיל בשחת טלפון אותה יום אחד מפעילי בית "מאורות הדף היומי", ולהפתעתו, הוא נחשף לסיפור מעניין ביותר. **קוראני דאי** שמו את ליבם לפרסומים המופיעים בגליונותינו בתקופה האחרונה, אודות ש"ס "נר תמיד", אשר בו ניתן להנציח את נשמות יקיריהם על דפי הגמרא.

לפני מספר שבועות הבחינו במשרד "בית מאורות הדף היומי", כי מספר אנשים אשר רכשו הנצחה זו בתלמוד הבבלי ציינו תוך כדי שיחתם כי הם דורבנו לכך על ידי גבי' מו.

גברת זו אינה פעילה של בית "מאורות הדף היומי", ומשום כך אחד הפעילים התקשר אליה, כדי להודות לה על מסירותה הרבה ועל טרחתה להפצת תורה ברבים. בשיחתו הוא גם ביקש לעמוד על הסיבות שהניעו אותה לפעול עבור "בית מאורות הדף היומי".

הוא ציפה לכל תשובה והסבר מפי, אך למענה הבא הוא כלל לא פילל. וכה סיפרה:

בעלי ואני, ככל בית ישראל, התוודענו לפעולותיו הברוכות של בית "מאורות הדף היומי", ובשל כך החלטנו לרכוש הנצחה בש"ס "נר תמיד". כאשר התעניינו בפרטי הרכישה התברר לנו, כי לעת עתה באפשרותנו לרכוש הנצחה אחת בלבד. הורי בעלי וגם הורי הלכו לעולמם, ובשל כך התלבטנו עבור מי מהם נקדיש את ההנצחה שנרכוש. לבסוף, החלטנו בצוותא, כי השתא נרכוש את ההנצחה לעילוי נשמת אביו של בעלי, ובעזרת ה', בשנה הבאה נרכוש הנצחה לעילוי נשמת אבי. ואם ירצה ה', וירווח לנו יותר, כבר השנה נזדרז ונמנו הנצחה גם לעילוי נשמתו של אבי זכרנו לברכה.

הרשה לי לחזור שנים רבות אחורה. נישאתי לבעלי לפני עשרים ושבע שנים, ומיני אז, שנינו מפעילי פרנסת הבית. כזוגות רבים אחרים, גם אנו מקווים שיום אחד יפול המזל בחלקנו, ובמקום שאנחנו נעבוד בשביל הכסף, הכסף שלנו יעבוד בשבילנו. אבל, כמו שאתה ודאי יודע, לא תמיד זה קורה.

כבר בתחילת חיינו המשותפים, ערג בעלי להשתתף בשיעורי תורה. מידי יום, בשבוע הביתה בשעת ערב מאוחרת, הוא היה מתרווח על הכורסה, פוקק את עצמותיו ונאנח, "אח... מת כבר אוכל לקבוע עיתים לתורה". במשך הזמן, אנוחותיו פחתו והלכו, ועמה גם התקווה הכמוסה להשתתף בשיעור.

המשך בעמוד הבא

דף פט/א נביא השקר

האם נוהג דין "נביא שקר" בימינו?

משנתנו מונה מספר אנשים שדינם מיתה, ביניהם, "נביא שקר", היינו, המתנבא מה שכלל לא נאמר לו. ברור לכל, כי "שוטה הכפר" או ליצן העיירה, שיעמוד ויכריז כי דברי נבואה בפיו, אין דינו למיתה, שכן, איש אינו מתייחס לדבריו כאל דברי נבואה ולפיכך, דברי שקר אכן יש לפנינו, אך **נביא שקר** אין. מאידך גיסא, מסוגייתנו מוכח, כי נביא שקר אינו דווקא זה שהיה נביא אמת וסרח, אלא גם מי שמעולם לא היה נביא ומתנבא בשקר כעת, הרי זה "נביא שקר". שהרי, גמרתנו מביאה את צדקיה בן כנענה כדוגמה לנביא שקר, למרות שמעולם הוא לא היה נביא אמת ("חזון אישי"). מהם אם כן, הכללים לפיהם יש לקבוע מיהו "נביא שקר"?

נביא שקר הוא מי שראוי להיות נביא: ובכן, ה"מנחת חינוך" (סוף מצווה תקי"ז) ואחרים מבארים, כי נביא שקר הוא אדם שהתקיימו בו כל התנאים לקבלת נבואה משמים (עיי' רמב"ם הל' יסודי התורה פ"ז הל' ז'), וממילא בני אדם עלולים לנהות אחריו ולהאמין, כי אכן דבר נבואה בפיו. אולם, ה"מנחת חינוך" מציין את דברי ה"משנת חכמים", כי כל אדם צריך להמנע מ"נבואות", ואף שאין חיוב מיתה בדבר, הרי זה אסור מן התורה. רבי אליעזר ממין (הובא בהגהות מימוניות הל' עבודת כוכבים פ"ה הל' ח') אף מחדש, כי הדבר אסור גם בדרך שחוק.

דף צ"א ואילו שאין להם חלק לעולם הבא

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא

"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". משפט זה הפותח את משנתנו, מוכר לכל ורבים מצטטים אותו בהנאה. אולם, ה"חפץ חיים" זצ"ל נוהג היה לומר, כי אין לשכוח את הרשימה הארוכה במשנתנו של אלו שחלקם נפקד מהעולם הבא.

הקב"ה ברחמיו על כל מעשיו חונן את יצוריו, וגם אלו שעליהם נאמר, כי "אין להם חלק לעולם הבא" הרי שאין להם חלק משלהם. אולם, לדעת רבינו בחיי (סוף פרשת אחרי מות), כל אלו שאין להם חלק בעולם הבא מכונסים יחדיו ומקבלים פירורים משולחנם של אחרים כעניים אוכלי צדקה. גם הריקנאטי (פרשת כי תשא), מספר על רוח שנכנס באשה אחת, שסיפר לריקנאטי, כי הוא איבד את עצמו לדעת ועבר על עבירות חמורות נוספות עד שאין לו חלק לעולם הבא, ומכל מקום, סיפר הרוח, כי לאחר שהייתו בגהינום הוא יקבל חלק בעולם הבא, בצדקה.

הריקנאטי אינו היחיד המונה את המאבד עצמו לדעת כמי שאין לו חלק לעולם הבא, בעל ה"פני יהושע" (ב"מ נט"א) ואחרים מזכירים זאת כדבר המובן מאליה. אולם, הגאון רבי יהודה אסאד (שו"ת "יהודה יעלה" יו"ד סי' שניה) מציין, כי אמנם שגור הדבר בפי כל, כי המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, אך אין לכך כל מקור מפורש.

עם זאת, יש המציינים את הגמרא במסכת גיטין (נז"ב) כמקור לכך. הגמרא שם מספרת על ארבע מאות ילדים וילדות שנשבו לקלון על ידי הרומאים, וכאשר ביקשו הילדים לקפוץ לים היתה שאלתם "אם אנו טובעים בים אנו באין לחיי

המשך בעמוד הבא

פרנסת השבוע

נשמת אדם

לעילוי נשמת מרת **לאה מילר** ע"ה ב"ר יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ז כסלו תשנ"א **ת.נ.צ.ב.ה.**
הונצחה ע"י המשפחה שיחיו - בלגיה

נר ה'

לעילוי נשמת הרה"ח ר' **יעקב דיאמנט** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע ה' טבת תש"ן
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **יהושע דיאמנט** ומשפ' שיחיו-פ"ת

לעילוי נשמת הר"ר **מנשה לורנצי** ז"ל
ב"ר אברהם ז"ל נלב"ע א' טבת תשנ"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידינו הר"ר **יוסף יהודה לורנצי** ומשפ' שיחיו רמת גן

המשך מעמוד קודם

העולם הבא? הרי לנו, שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא (י"ד המלך" הל' אבילות פ"א הל' י"א). יש שביאר, כי המאבד עצמו לדעת אינו שונה מרוצח שהרג נפש מישראל. וכשם ש"שופכי דמים" איבדו את חלקם לעולם הבא (רמב"ם הל' תשובה פ"ג הל' ו'), כך גם המאבד עצמו לדעת, שרצח את נפשו שלו (שו"ת "אבן יקרה" י"ד סי' נ"ו). [אמנם, עיי' ב"מרכבת המשנה" שביאר כי לדעת הרמב"ם רק רוצח מועד נכלל ב"שופכי דמים"].

דף צ/ב מכאן לתחיית המתים מן התורה

למה קברו את המת כשמקל בידו

רבים נוהגים לומר את י"ג עיקרי האמונה לאחר תפילת שחרית. הדפים הראשונים של פרק חלק עוסקים בעיקר השלשה עשר והאחרון מ"ג עיקרי היהדות, הלא הוא תחיית המתים, שהכופר בה נמנה בראש רשימת אלו המנויים במשנה הראשונה בפרקנו שאין להם חלק לעולם הבא.

בסוגייתנו נאמר, כי כאשר אהרן הכהן יקום בתחיית המתים יתנו לו בני ישראל תרומה. בעל "ערוך לנר" מעיר על אתר, כי ברש"י (ד"ה "שעתיד לחיות") מפורש, שתחיית המתים תהיה לעתיד לבוא, בעולם שאין בו ענייני אכילה ושתייה, ואם כן יש להבין מה עניין לתרומה בעולם שכולו טוב, הרי האנשים שיקומו לתחייה יהיו כמלאכים ולא יזדקקו כלל לענייני אכילה ושתייה (ראה "ערוך לנר" צב/ב, ראב"ד הל' תשובה פ"ח הל' ב', של"ה ח"א מ' בית דוד ד"ה "וסברת הרמב"ן).

יש להבדיל בין "ימות המשיח" ל"עולם הבא": כידוע, יש להבחין בין "ימות המשיח" לבין "עולם הבא". התקופה שבה נגאל מצרותנו ומשעבודנו על ידי משיח בן דוד ובית המקדש יעמוד על תילו, היא המכונה "ימות המשיח", ואילו התקופה החל מן האלף השביעי לבריאת העולם ואילך, מכונה "עולם הבא", עולם שאין בו אכילה ושתייה, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה. בספרים רבים מוגדרת תקופה זו כשבת ארוכה שאין לה קץ, מעין "מנוחה לחיי העולמים". בעל "ערוך לנר" מבאר, כי אכן תחיית המתים העיקרית תתרחש לעתיד לבוא, אלא, שאהרן ומשה יחד עם שאר הצדיקים שבכל הדורות יחיו בזמן ביאת המשיח כדי להורות את בני ישראל.

היד רמ"ה (צ/א) כתב בנושא זה: "מתים שחיים לימות המשיח אין כולם עומדים כאחת, אלא יש מוקדם ויש מאוחר, כל אחד ואחד לפי מעלתו, וזהו שאנו אומרים ותעמוד לגורלך לקץ הימין", היינו, כל יהודי יזכה לתחיית המתים לפי מעמדו הרוחני.

שתי תחיות המתים יהיו: הרדב"ז מרחיב בנושא זה בספריו ("מגדל דוד" על שיר השירים ח"ב, ושו"ת הרדב"ז ח"ג סי' תרמ"ד), תוך שהוא מציין כי "כל ימי הייתי מצטער" על כך שהצדיקים, חסידי עליון שמתו על קידוש ה' לא יזכו לראות בנחמת ציון וירושלים. עד אשר הובא לפניו פירוש של הריטב"א (תענית לב, ר"ה ט/ב) המחדש, כי "שתי תחיות המתים יהיו" אחת לימות המשיח ואחת לעולם הבא. מטרתה של התחיה המוקדמת, בימות המשיח, היא לאותם יהודים שמתו בגלות הארוכה מתוך ציפיה וכיסופין לחיות בגאולה העתידה, ועליהם הכתוב אימר (זכריה ח/ד) "עז ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלם", וכוונתו, לאותם שיקומו בתחית המתים ויהיו מופלגים בשנים. בנוסף לכך, בשלהי עולמנו, רגע קט לפני כניסת האלף השביעי, תהיה תחית מתים כללית. הרדב"ז, אשר צהל על גילוי דברי הריטב"א ציין, כי הם מקובלים על הכל (עיי' שביאר לפי"ז הגמ' בפסחים סח/א), ומסיים את מכתבו בהתרגשות קדושה: "ויזכור תמיד ענין זה, כי היא נחמה גדולה לסובלי צרות הגלות ועול השעבוד, כי עדיין תראה עיניהם ציון נוה שאן, וארמון על משפטו, ועבודת הקדש על מתכונתה במהרה בימינו, אמין". [וכ"כ ספר "העיקרים" מאמר ד' פרק ל"ה ועיי' "שדי חמד" חלק ט"ו מערכת מ' כלל ר"ח].

רמז בסידור התפילה: יש שמצאו רמז בסידור התפילה לשתי תחיות המתים. בברכת הגבורות שבתפילת "שמונה עשרה" אנו אומרים "מחיה מתים אתה, רב להושיע" ולאחר מכן אנו כופלים ואומרים "מחיה מתים ברחמים רבים" ... וגם בחתימת הברכה אנו מוצאים תחיה כפולה - "מלך ממית ומחיה" ... ונאמן אתה להחיות מתים" ("משמר הלוי" תמורה, סי' ק"ח בשם ספר אחד, עיי' שמו"ם בדבר).

מקל ביד המת: ישראל, עם קדושים, מייחלים ומצפים לגאולה ולתחית המתים. השתוקקות זו גם מצאה את ביטוייה במנהגים מעניינים. אחד מהם הוא מנהג עתיק שרווח בחלק מקהילות ישראל, ולפיו, טרם קבורתו של הנפטר קמצו אנשי החברה קדישא את ידו ונתנו בה מקל עץ. ה"חכמת אדם" (מצבת משה בסופו סעי' ט') כותב, כי לדעתנו מנהג זה הוא חוכא ואטלולא. אולם, אחרים כתבו, שמנהג זה הוא רמז לתחית המתים, מאחר שמתו חוץ לארץ עתידים להתגלגל לארץ ישראל בגלגול מחילות, ועל ידי מקל זה יקום המת ויתהלך מקברו אל הארץ. ה"חתם סופר" זצ"ל (שו"ת י"ד סי' שכ"ז ועיי' ב"אמונת התחיה" פ"ה) כתב, כי אף על פי שטעם זה "חלוש וקלוש" הוא, אין לבטל את המנהג. אחד מרבני בית מדרשו סיפר, כי בבית הוריו מצויה תמונה של מקל שהיה שייך לזקנו, אשר היה חבר בחברא קדישא, עליו כתוב, כי יש לתיתו ביד המת, וכמו כן חרוט עליו "אני מאמין בתחיית המתים".

המשך בעמוד הבא

אחרי הכל, עשרים ושבע שנים חלפו עברו להם וההרגל עשה את שלו.

אמנם, מידי פעם ניסיתי להזכיר לו את כמיהתו הנושנה, אך הוא היה פולט, "כן, אולי צריך לחשוב על זה..." ובזאת היה מסכם את הנושא.

והנה, לפני מספר שבועות, התקרב ובא מועד יום הזכרון של חמי המנוח, ובעלי ואחיו החלו לתכנן את מועדי העליה לקבר והסעודה שתערך לאחר מכן. השנה התרגש בעלי במיוחד. שמו של אביו, שכה אהב, מופיע על אלפי דפי גמרא שיילמדו בעזרת ה' על ידי אלפי לומדי הדף היומי לעילוי נשמתו. מתוך קורת רוחו המרובה בגין כך, החלה לנקר בליבו המחשבה, כי יהא זה מגוחך אם אלפי איש ילמדו לעילוי נשמת אביו, ואילו הוא, בנו יקירו, יישב בביתו על הכורסה...

וממחשבה למעשה. ביום הזיכרון לאביו המנוח, נטל בעלי את הגמרא המהודרת, בהוצאת "מאורות הדף היומי" ששלחתם אלינו בדואר, פסע לעבר בית הכנסת, ותוך זמן קצר, השתלב בשיעור הדף היומי.

בענייני דמועות חזר בעלי מבית הכנסת. לבו המה עליו. "תענוג כה גדול של לימוד תורה, הפסדתי במשך עשרים ושבע שנים תמימות. איני מבין איך עוללתי זאת לעצמי. מהיום, אמר, תוך שנשא עיניו למרום, אשתתף בקביעות בשיעור הדף היומי. וכשמעמדה זולגת מעינו הוא נשק לגמרא והניחה על מכתבתו. **ב"ה,** זה כחודש ימים שהוא מתמיד להשתתף בשיעור הדף היומי, ואין לתאר את האושר הרב והשמחה העצומה שנופלים בחלקו כל יום ויום.

ודאי מבינים אתם, סיימה האשה את דבריה, מדוע הפכתי לפעילה נלהבת עבור בית "מאורות הדף היומי".

הנהלת בית "מאורות הדף היומי" הביעה סיפוק רב מן המעשה, תוך ציון, כי אף שבסיס רעיון ש"ס "נר תמיד" הוא להעמיד את הכספים שיצטברו לצורך ביסוסם ולהרחבתם של שיעורי הדף היומי ולהקמתם של שיעורים נוספים מרחבי הארץ, עתה נוכחנו לדעת, כי הרעיון עצמו גורר בעקבותיו אנשים נוספים למעגל הנרחב של קובעי העיתים לתורה.

הוא שאמר בן עזאי במסכת אבות (פרק ד' משנה ב'): "היו רץ למצוה קלה כבחמורה... שמצוה גוררת מצוה... ששכר מצוה מצוה..."

.....

המעוניין לזכות את הרבים
בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת
שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93

.....

בברכת התורה העורך

פנינים

דף צ/א ארבעה הדיוטות... בלעם
דרגתו של יהודי שאין לו חלק לעוה"ב
פרקנו עוסק ב"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", למעט רשעים מסויימים. לכאורה, מה עניין בלעם הרשע לכאן, הרי הוא לא היה יהודי? (עיי' בפירוש רבינו עובדיה מברטנורא).
ענה על כך האדמו"ר רבי אברהם מרדכי אלט"ר מגור זצ"ל:

בלעם הרשע, בתפילתו (במדבר כג') "יתמת נפשי מות ישרים ותחי אחריתי כמהו", הצליח להעלות את עצמו מדרגת גוי, לדרגת יהודי שאין לו חלק לעולם הבא.
הא למדת, שגם להיות יהודי שאין לו חלק לעולם הבא, דרגה גדולה היא... ("אמרי אמת", ליקוטים).

דף צ/ב אילו נותנה לפני ארי

שמים שמים...

במספר מקומות משווים חכמי ישראל את עם הארץ לארי, כגון, "כל המשיא בתו לעם הארץ, כאילו כופתה ומניחה לפני ארני" (פסחים מט/ב).

מעשה ברבי יעקב אריה ליב מבריסק, שהוצע לו שידוך עבור בתו. לא נראתה בעיניו

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

קבורת המת כשרגליו מכוונת כנגד שער בית הקברות: במדינות אחדות נהגו לקבור את המת כשרגליו מכוונת כנגד שער בית הקברות, לרמז על כך, שבעתיד הוא יעמוד בתחיית המתים ויצא מבית העלמין בדרכו לארץ ישראל ("אמונת התחיה" שם).

בשבוע הבא נביא אי"ה את דעות הראשונים לגבי עולם הבא, עולם הנשמות ותחיית המתים, האם כל אחד מהם הוא שלב בפני עצמו.

דף צב/א אמר רבי אלעזר כל פרנס שמנהיג את הצבור בנחת

וכל מי שעוסקים בצורכי ציבור באמונה

גמרתנו מביאה את דברי רבי אלעזר, ש"כל פרנס שמנהיג את הציבור בנחת זוכה ומנהיגם לעולם הבא"! אדם הממלא תפקיד של פרנס ציבור, הדואג לצרכי הרבים, זוכה לדברים הרבה, עד שאמר רב הונא, שאם אדם נכשל בעבירה שעונשה מיתה בידי שמים, יכפיל את לימודו. "ואם אינו למוד לקרות ולשנות, מה יעשה ויחיה? ילך ויעשה פרנס על הציבור וגבאי של צדקה, והוא חי!" (ויקרא רבה וילנא פרשה כ"ה אות א').

אין לסרב לתפקיד ציבורי: ברור, איפוא, כי אדם שהקב"ה חננו בכישורי מנהיגות ועשייה, ייטיב עם עצמו אם יבחר לעסוק בפעילויות לטובת הכלל. לא זו בלבד, אלא שבפוסקים גם מבואר, כי אין לסרב לבקשת הציבור לכהן בתפקיד, שיש בו כדי לסייע לציבור ("בית יוסף" יו"ד סי' רנ"ז בשם המרדכי, וב"דרכי משה" סי' רנ"ו אות ב', וב"חכמת אדם" כלל קמ"ז סי' כ"ט).

בימיו של המהרש"ם נתן הציבור את עיניו באדם מסויים לכהן במשרה לטובת הכלל, אך הלה סירב להפצרותיהם [מעובדת סירובו ניתן להניח כי הוא נמנה על הסוג הנדיר של העסקנים...], אך הם לא הרפו ושאלו את המהרש"ם אם ניתן לכופו אותו אדם לכהן במשרה זו. המהרש"ם ציין בתשובתו, כי בבירור סוגיה זו כבר קדם לו בעל שו"ת "אבן שוהם", אשר הוכיח ממספר מקומות כי אין לכופו לכך. אולם, יש להדגיש בפני אותו אדם את דברי הגמרא (ברכות נה/א), המזהירה את האדם, שלא לדחות מלפניו דברים שיש בהם ברכה, משום שבכך הוא מזלזל בהבטחת התורה. כמו כן, מאחר שברכה רבה טמונה בכהונה בתפקיד לטובת הכלל, כאמור לעיל, שבכחה אף להציל ממותה בידי שמים, ממילא, הדוחה תפקיד זה מלפניו, מזלזל בברכה זו (שו"ת מהרש"ם בקונטרס תירוק עולם חו"מ סי' רל"א).

תלמיד חכם שהתבקש לעסוק בצורכי ציבור: על שולחנו של הגאון רבי אליעזר יהודה ולנדברג שליט"א הועלתה להכרעה שאלה מאת יהודי תלמיד חכם שתורתו אומנותו ומרביץ תורה לרבים, אשר התבקש לכהן במשרה ציבורית לטובת הכלל. בתשובתו המפורטת מציין בעל ה"ציץ אליעזר" (שו"ת חלק י"ח סי' פ"א), את דברי בעלי התוספות (ב"ב ק"א ד"ה "ולא תימא") כי על תלמיד חכם להמנע מהעסקת מקום מגוריו לעיר שבה יטילו עליו את עסקי הציבור, ולא עוד, אלא שבמדרש (שמות רבה פרשה ו' אות ב') אף נאמר, כי מחמת טורח הציבור והעיסוק המרובה בצרכיו, מתמעט תלמודו של אותו תלמיד חכם, והוא אף שוכח את שלמד בעבר. לפיכך, סיים הגרא"י ולנדברג שליט"א את תשובתו לאותו ת"ח, עליו להמשיך להגות בתורה ולקיים את העולם בזכותו.

דף צב/ב שם עולם אתן לו אשר לא יכרת... זה ספר דניאל שנקרא על שמו

כתיבת ספרים בעילום שם

בסוגייתנו למדנו, כי ספר דניאל שנכתב על ידו נקרא על שמו, ונחשב לו הדבר לזכות. לעומת זאת, נחמיה נענש ולא זכה שספרו יקרא על שמו. אומנם, אנו מכנים את אחד מספרי הקודש בשם נחמיה, אך חז"ל לא הכירו בו כספר בפני עצמו, אלא צירפוהו לספר עזרא, ואף הראשונים עוד כינוהו כן (עיי' ב"ב יד/ב ועיי' "מרגליות היים").

בארון הספרים היהודי מצויים ספרים רבים אשר שם מחברם ידוע, אך יש ספרים שמחבריהם נותרו עלומי שם. למשל, עד היום, לא נודע שמו של מחבר ספר "כל - בו", וכל שידוע הוא, כי מחברו היה אחד מן הראשונים. דוגמאות נוספות ישנן למכביר, אך נציין את המפורסמות שבהן, כגון, ספר "החינוך" (ראה בהרחבה בגליון "מאורות הדף היומי מס' 166), ספר "משמרת הבית", שבו תשובות להשגותיו של הרא"ה על ספר "תורת הבית", אשר גם הוא התפרסם בעילום שם ולימים זוהה כי הרשב"א עצמו כתבו. כן מפורסם שו"ת "תורה לשמה", שמחברו חתם בשם "יחזקאל כחלי" והמיוחס לבעל ה"בן איש חי" (ראה בהרחבה בספר "מאורות הדף היומי" כרך ד' עמוד ס"ו-ס"ז). גם הגאון בעל האדר"ת חיבר קונטרס בעילום שם, ולאחר שנים התברר, כי ההסכמה וההערות לקונטרס זה, הכל ממנו הוא... יש המספרים על בעל "בית הלוי" זצ"ל, כי קיבל על עצמו, שאת ספרו הראשון ידפיס בעילום שם. בנו הגר"ח זצ"ל, מאן לגלות את שם הספר.

הראשון שדן אם ראוי לאדם לציין את שמו עלי ספר שהוא מוציא לאור, היה הגאון רבי מאיר איזנשטט זצ"ל, שהעלה נושא זה בהקדמה לספרו "פנים מאירות", תוך שהוא מציין את דברי הגמרא (יבמות צ"ב) אודות רבי יוחנן שהקפיד

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

ההצעה, מפני שהמוצע לא היה בר אוריון. **פנה לשדכן ואמר:** חוששני כי יש בשידוך זה חשש של "שינוי שמות", שרבי יהודה חסיד הקפיד על כך.

כשראה את גבות עיניו של השדכן מתרוממות בתמהון, מאחר שהשמות לא היו זהים כלל וכלל, הסביר לו את כוונתו:

אני, שמי אריה. וגם המוצע, לאור דברי חז"ל הנ"ל, ארי הוא. נמצא, אם כן שהשמות שווים, ויש להזהר... ("עובדות והנהגות לבית בריסק").

דף צא/ב אפילו עוברין שבמעמי אמו

את מי מקללים העוברים "אמר רבי שמעון חסידא, כל המונע הלכה מפי תלמיד, אפילו עוברין שבמעמי אמו מקללין אותו".

ביאר בעל ה"תורת חיים" (בסוגייתנו): שנו חכמים (נדה ל/ב), שהעובר במעי אמו מלמדין אותו את כל התורה כולה. **אפילו עובר זה,** שאינו זקוק לתורתו של המונע הלכה מפי תלמידו, גם הוא מקללו...

דף צב/ב מתים שהחיה יחזקאל

נכד של אדם שקם לתחיה בעל התוספות (פסחים ג/ב) מבארים כי לרבי יהודה בן בתירא לא היתה קרקע בארץ ישראל, ובשל כך הוא היה פטור ממצוות העליה לרגל.

לכאורה, לאחר שהארץ הונחלה ליוצאי מצרים, יש לכל יהודי חלק ונחלה בה, וכיצד לא היתה לרבי יהודה בן בתירא נחלת קרקע בארץ ישראל?

בעל האדות ("זהב שבא" בהגהותיו לתוס' הרשב"א בפסחים שם) מיישב זאת על פי גמרתנו בה אמר רבי יהודה בן בתירא כי הוא היה מצאצאי המתים שהחיה יחזקאל הנביא. ומאחר שמתים אלו היו מבני אפרים, שיצאו ממצרים שלוש שנה לפני יציאת בני ישראל משם, כדברי רב בסוגייתנו (עיי' רש"י ד"ה "ויטעו"), ממילא, גם לא היה להם חלק בארץ ישראל, שהרי לא נחלקה הארץ אלא ליוצאי מצרים.

דף צב/ב ביקש לגנות כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהלים

שירה בכל מצב

גמרתנו מספרת, שבשעה שנבוכדנצר מלך בבל נוכח בנפלאותיו של הקב"ה, ביקש לפתוח בשבחות ובזמירות לבורא עולם. ואולם בא מלאך וסטרו על פיו, היו זמירותיו נאות מזמירות דוד המלך.

הסביר הרבי מקוקע זי"א:

דוד המלך אמר שירה, גם בעת צרה וצוקה, כגון, בבורחו מפני שאול, בהמלטו מפני אבשלום בנו ובכל מאורעות חייו. אולם, נבוכדנצר הרשע ביקש לומר שירה מתוך עושר ורווחה, בעודו מלך המושל בכיפה.

בא ומלאך וסטרו על פיו: כלומר, הביאו לידי צער קמעה, ואמר לו: עתה נראה אותך אומר שירה... ("להבות קודש").

דף צב/ב כיון דחזיוהו דלא מורח ודאין קטלוהו

תשובתו של הגר"ח מבריסק למיסיונר

בקרן רכבת אחד נטפל מסיונר לקומץ יהודים, והחל מטיף לאמונתו. אמרו לו היהודים: הרי חכמי המשנה, בני דורו של "אותו האיש" לא שמעו לדבריו, ומכאן שעמדו על טיבו ומצאוהו בלתי ראוי לכך.

ענה להם הלה: אין זו ראייה. שכן, אף רבי עקיבא טעה בבר כוכבא.

נסתתב טענותיהם.

מן הצד צפה בשיחה הגר"ח מבריסק זצ"ל. לכשראה כי היא נקלעה למבוי סתום, פנה אל ה"מסית" ושאלו בתנמיות:

ומנין לך שרבי עקיבא טעה בבר כוכבא?

ענה לו המסיונר: עובדה היא, שבר כוכבא נהרג לבסוף.

אם כן, סיים הגר"ח, מודה אתה שמשיח שנהרג אינו משיח... כלך לך, איפוא, עם משיח הבדוי ("אישים ושיטות").

דף צד/ב נפץ חרב על פתח בית המדרש

להבדיל בין הקודש ובין החול לפני מלחמת העולם השנייה, ניסתה קבוצת אדמו"רים להקים 'חדר' על טהרת הקודש

המשך מעמוד קודם

על שלא ציטטו מימרה מסויימת בשמו, משום שבכך נמנעה ממנו הזכות ששפתותיו ידובבו בקבר. לכאורה, מוכח מכאן, כי ראוי למחבר ספר לציין את שמו בספרו, כדי ששפתותיו ידובבו בקבר. אולם, בעל ה"פנים מאירות" דחה סברה זו, שכן, שפתי המחבר דובבות בקבר על ידי לימוד חידושי תורתו, ולא משום הזכרת שמו. לעומת זאת, רבי יוחנן ביקש שיצטטו את המימרה בשמו, שאם לא כן, לומדי בית המדרש לא ייחסו לה חשיבות ראויה ולאחר שברבות השנים היא תשתכח שוב לא יהגו בה, וגם שפתותיו לא ידובבו בקברו.

הזכרת שם המחבר כדי לדעת אם ניתן לסמוך על דבריו: אכן, החיד"א (ב"שם הגדולים" שם) ציין, כי אין עניין בהזכרת שם המחבר בספרו, שהרי ממשניות ומתוספתות רבות, כמו גם מבריות וממסורות לא מעטות, נעדר שם אומרים. בספר חסידים (סי' שס"ז) כתב, כי החכמים הראשונים, מחברי המדרשים, הספרי, המכילתא וכדומה, נמנעו מהזכרת שמם, כדי שלא יגרע משכרם בעולם הבא בשל ההנאה שתגרום להם בעולם השקר (עיי' ב"שם הגדולים" לחיד"א עוד מו"מ ארוך בעניין). אלא, שכאשר מחבר ספר יודע, כי הזכרת שמו תגרום ללומד לדעת, כי הדברים שנכתבו בספר מקורם מתלמיד חכם פלוני שניתן לסמוך עליו, אזי ראוי שיציין את שמו לתועלת הרבים (חיד"א שם עפ"י ה"פנים מאירות"). גם בעל ה"ייטב לב" (בהקדמתו לספרו), כתב כך, תוך שציין, כי נימוק זה אינו תקף לגבי ספרי אגדה. על כך מעיר בעל ה"דברי יואל" (חיי שרה, עמ' תצ"ח), כי בדורנו היתום, גם על ספר שבו דברי אגדה, ראוי לציין את שם המחבר, כי רבים המכשולות שעלולים להכשל בהן.

שיקול מעניין שמביא החיד"א בעד פרסום השם, הוא האמור בסוגייתנו, כי זכות היא שיקרא הספר על שם המחבר, וכי נחמיה לא זכה לכך. החיד"א מוסיף כי מזמן הגאונים כמעט ולא נהגו להעלים את שם המחבר, ואדרבה, בהעלמה זו יש משום יוהרה (שה"ג, שם). מעניין לציין, כי משום דברי גמרתנו, קרא תלמיד חכם ירושלמי את ספרו בשמו הפרטי "אלעזר משה", כפי שספר דניאל נקרא בשמו הפרטי של דניאל.

נסיים באיזכור עובדה מרתקת. כידוע, ה"חפץ חיים" פרסם את ספרו ה"חפץ חיים" בעילום שם, ואילו את ספרו "משנה ברורה" הוא פרסם בשמו. למרות זאת, נקרא שמו בפי כל "חפץ חיים", על שם הספר שממנו העלים את שמו...

המשך מעמוד קודם
בלונדון, בירת אנגליה. בין מכתבי החיזוק לפועלם, שהתקבלו מגדולי הדור, היה מכתבו של הגאון רבי מנחם מאניש מטרנופול זצ"ל, אשר כתב להם, כי שמע מזקן אחד את שאלתו הבאה של בעל ה"ערוך לר"י".
סוגייתנו מספרת, שחזקיהו המלך ביקש להגביר את לימוד התורה בעם ישראל, וינעץ חרב על פתח בית המדרש, ואמר: כל מי שאינו עוסק בתורה ידקר בחרב זו". ואכן, "בדקו מדן ועד באר שבע ולא מצאו עם הארץ!"

לכאורה, מדוע חזקיהו המלך נעץ חרב על פתח בית המדרש? היה עליו לנועצה ברחובות ובשווקים?

אין זאת, אלא שאין ניתן להכריח איש ללמוד תורה. אולם, בתוככי בית המדרש יש להקפיד על הלימוד שיהא כולו על טהרת הקודש... לשם כך נעץ חרב על פתח בית המדרש (שו"ת "חבצלת השרון" ח"ב סי' י"ב).

נקודות הפצה בחו"ל
ארצות הברית ניתן לקבל את הגיליון "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית מדי שבוע בדואר לפרטים בטל 718-253-6218
ניו ג'רסי: משרד: 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל לוינגר 818-5098880
אנגליה לונדון: יחזקאל אבר 44+ (0)8700-416000
קנדה מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160
ארגנטינה: הר"ר מרדכי באבעק 5411-4862-9313
אוסטרליה: הר"ר יחזקאל בראון 613-95300217
ברזיל: הר"ר יהושע פסטרנק 011-30513955
צרפת: הר"ר יהודה בוכינר 333-88140301
שווייץ: הר"ר רפאל מוסבכר 014620030

מהדורת הש"ס "נר תמיד" בהוצאת "מאורות הדף היומי"

הודעה חשובה
ללומדי הדף היומי
החלה ההרשמה
לחלוקת הגמרות המהודרות
מסכתות מכות-שבועות
ממהדורת "נר תמיד"
במחיר מסובסד
לפרטים נא לפנות ליוסי במשרד
"מאורות הדף היומי": 03-6164725

דבר עם המג"ש (מגיד שער)
אישי, לא תקליט, אימתי שתחליט!

כל מה שרצית להבין, לשאול ולברר בסוגיות הדף היומי
03/570-80-33
סלוקים **064-207850**
מעלות **053-977141**
(בריסה)
קשר נטר **056-731111**

"משיבי הדף"
בברכת גדולי ישראל
פסק. 053-977141 03-6187254 1515397714

כתובת המערכת
רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-6160657 פסק. 03-5780243

מחלקת מנויים
המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית
בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57
בדואר אלקטרוני: נא לפנות dafyomi@hadaf-hayomi.com
בפקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

"מאורות הדף היומי"
בית המדרש למגיד שיעור דף היומי, סוכטשוב
בשורה לתושבי כפר סבא
הננו שמחים להודיע כי מתקיים שיעור בדף היומי
בביהכ"ס "משכן הראל"
רח' מבצע יונתן 2 כפר-סבא
בימים א-ו, בשעה 6:15 - 5:15 בבוקר
ע"י מגיד שיעור
הרב **איתן כהנא** שליט"א
מרבני בית מדרשו
הציבור מוזמן

לע"נ אי"מ הר"ר **משה אריה דוקס** ז"ל
ב"ר שלמה ז"ל נלב"ע גי' טבת תשנ"ז
ת.נ.צ.ב.ה
הונצח ע"י בנו הר"ר **שלמה דוקס** ומשפ' שיחיו פ"ת

לע"נ הר"ר **דוד שיינברג** הי"ד
ב"ר משה ז"ל נלב"ע חנוכה תש"ד
ת.נ.צ.ב.ה
הונצח ע"י משפחת בורק שיחיו

"מאורות הדף היומי"
בית המדרש למגיד שיעור דף היומי, סוכטשוב
בשורה לתושבי גבעת שמואל
הננו שמחים להודיע כי זכינו ב"ה
לייסד שיעור חדש
בסוגיות הדף היומי
בבית ידידינו ר' יהודה רזניקוב הי"ו
רח' הנשיא גבעת שמואל
בכל יום רביעי בערב
ע"י מגיד השיעור
הרב **חיים דוד קובלסקי** שליט"א

לע"נ
הר"ר **ראובן גומבו** ז"ל ב"ר צבי ז"ל
וזוגי מרת **פראדל גיטל** ע"ה ב"ר שמואל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

לע"נ הר"ר **יצחק מנס רוזנבלום** ז"ל
ב"ר אליה מאיר ז"ל נלב"ע ז' טבת תשי"ס
ת.נ.צ.ב.ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

דף חשילר בגמרא!!
עשה למען יקיריך ד"ל והנצח זכרם הטוב לברכה בש"ס מאורות, לצד נשמותיהם של גדולי ישראל זצ"ל ותמיד תמיד, כשיגיעו בשיעורי הדף היומי, לדף הרשום על שם יקיריך, יעלה לימוד התורה בציבור לזכות הנשמות היקרות, להמציא להן מנוחה נכונה עד ביאת הגואל.
להזמנות: **03-6164725** פסק. **03-5780243** באירופה: **07966294719** פסק. **2087318053**